

वर्ष: १२

अंक: ३

मङ्गलबार, ५ असार २०८०

Tuesday, 20 Jun 2023

TECS द्वारा प्रयोगात्मक सिपलाई सैद्धान्तिक तवरबाट शिक्षित

पृष्ठ २

बजेटमा सामुदायिक शिक्षा-विवेक

पृष्ठ ४

ग्रामीण क्षेत्रको विकासलाई जोड दिने - अन्तर्वार्ता

पृष्ठ ६

असल शिक्षकले मात्र देशको लागि असल जनशक्ति दिन सक्ने

पृष्ठ ७

“टिचिड पिडागोजी युजिड क्रेस्टडी मेथड” बारेतीनदिने कार्यशाला सम्पन्न

भक्तपुर। वागीश्वरी कलेजको आयोजनामा ‘टिचिड पेडागोजी युजिड क्रेस्टडी मेथड’ बारे तीनदिने कार्यशाला सम्पन्न भयो। नेपाल मजदुर किसान पाटीका केन्द्रीय सचिव एवं सदृशीय सभासद प्रेम सुवालको प्रमुख अतिथ्यमा जेठ १३ गते उद्घाटन भएको उक्त कार्यक्रम जेष्ठ १५ गते कलेज व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष एवं नगर प्रमुख सुनिल प्रजापतिको अतिथ्यमा समाप्त भएको थियो।

कार्यक्रमको समुदायान्तर गर्दै प्रमुख अतिथि सुवालले देश आजको नाजुक अवस्थासम्म किन र कसरी आइपुर्यो भन्ने बारे विश्वविद्यालयका प्राध्यापकहरूले अध्ययन अनुसन्धान गर्नुपर्नेमा जोड दिनुभयो। उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न डराउनु, लगानीकर्ता व्याप तिर्न नसक्नु सबै आर्थिक सहकर्तो परिणाम हुन् उहाँले भन्नुभयो।

विश्वविद्यालयका प्राध्यापकहरूले अध्ययन अनुसन्धान गर्नुपर्नेमा जोड दिनुभयो। उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न डराउनु, लगानीकर्ता व्याप तिर्न नसक्नु सबै आर्थिक सहकर्तो परिणाम हुन् उहाँले भन्नुभयो।

साथै कार्यक्रम समाप्तनका दिनमा अतिथि सुनिल प्रजापतिले युवा पुस्ता विदेशी गएकोले देशको शिक्षण क्षेत्र धरापमा पढै गएको अवस्थामा विगत १५ वर्षदेखि वागीश्वरी कलेज निरन्तर अगाडि बढिरहेको बताउनुभयो।

नेपालको खस्कैदो शैक्षिक अर्थतन्त्र, विशिदो शिक्षा प्रणाली तथा युवा पुस्ताले वैदेशिक शैक्षिक संस्था रोजेर विदेश पलायन हुँदै गएकोमा उहाँले चिन्ता व्यक्त गर्नुभयो।

उहाँले समाजमा मौलाउँदै गएको सामाजिक विकृति र

पीडितहरूलाई विभिन्न संघसंस्थाले राहत वितरण गर्नुभन्दा पीडितलाई आवश्यक शिक्षा र सीपमूलक तालिम तथा रोजगार दिए पीडितलाई राहत हुने जानकारी पनि दिनुभयो।

सभापतिको आसनबाट बोल्दै रिसर्च म्यानेजमेन्ट सेल वागीश्वरीका संयोजक प्रा.डा. सिद्धिवीर कर्माचार्यले शिक्षक, प्राध्यापकहरूलाई सैद्धान्तिक शिक्षण पद्धतिभन्दा प्रयोगात्मक अध्यापनशैली अपनाउन आग्रह गर्नुभएको थियो।

कलेज व्यवस्थापन समितिका सदस्य एवं भनपा ९ वडाका वडाध्यक्ष रवीन्द्र ज्याख्वले अहिलेको नयाँ पुस्ता उच्च शिक्षा अध्ययनको नाममा विदेसिएको दृश्यले नेपालको पाठ्यक्रम नै सामाजिक जीवनसँग बेमेल भएको हुन् कि भनी प्रश्न गर्दै युवा पुस्ता विदेश मोहबाट ग्रस्त भएकोमा चिन्ता व्यक्त गर्नुभयो।

वर्तमान आर्थिक सहकर्तो समयमा भक्तपुरमा रहेको सहकारी, वित्तीय संस्थाहरूले भक्तपुरका जनताहरूको बचत रकम लगानीबाट अध्ययन अनुसन्धान गर्नुपर्ने धारणा उहाँले व्यक्त गर्नुभयो।

वागीश्वरी कलेज आरएमसीका सल्लाहकार डा. बलराम दुवालले केस स्टडी विद्यार्थीहरूको पाठ्यक्रममा अनिवार्य भैसकेको हुँदा अध्यापन गराउने शिक्षक, प्राध्यापकहरू यस विषयमा तयारी हुन आवश्यक रहे को जानकारी दिनुभएको थियो।

कार्यक्रममा वागीश्वरी कलेजका प्राचार्य धनकुमार श्रेष्ठ, वागीश्वरी कलेज अफ मानेजमेन्टका प्राचार्य कृष्णप्रसाद

विद्यार्थीहरूमाझ आ.व.२०८०/०८१ को बजेटबारे अन्तर्राष्ट्रिय कार्यक्रम सम्पन्न

जलसोतमाथि पनि भारतले कब्जा जमाउँदै लगेका उदाहरण दिनुभयो।

सरकारी स्वामित्वमा रहे का नेपाली उच्चोग्हरू नियोजितरणको नाममा भारतीय पूँजीपतिलाई बेचिँदा आज

युवाहरू श्रमको लागि विदेशमा भौतारिनु परेको चर्चा गर्दै उहाँले संविधानले निर्दिष्ट गरेको समाजवादउन्मुख देश बनाउन शिक्षा र स्वास्थ्य पूर्णरूपमा निःशुल्क गर्नुपर्ने मा जोड दिनुभयो। बजेट अझ गणित

बाँकी पृष्ठ ८मा...

वागीश्वरी स्कुलमा नवआगन्तुक विद्यार्थीलाई स्वागत

भक्तपुर। वागीश्वरी माध्यमिक विद्यालयमा शैक्षिक वर्ष २०८० मा भर्ना हुन आएका नवआगन्तुक विद्यार्थीको स्वागत कार्यक्रम एंवं वार्षिक परीक्षामा उत्कृष्ट विद्यार्थीलाई पुरस्कार वितरण सम्पन्न भएको छ। सो कार्यक्रम कमलविनायक तथा च्यामासिंह स्थानमा एकै समय छुट्टौ भएको थियो।

कार्यक्रममा विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष एवं ९ नं. वडा अध्यक्ष रवीन्द्र ज्याखले विद्यार्थीहरूमा देशभर्तिको भावना जगाउन अहिलेको आवश्यकता हो भन्दै देशको माया गर्ने शिक्षक, कवि, कलाकार, साहित्यकार, लेखक, वैज्ञानिक, इन्जिनियर, पत्रकार, वाकिल र वीर योद्धाको जीवनी अध्ययन गराई निरन्तर छलफल र अन्तर्रकिया चलाउन आवश्यक भएको बताउनुभएको थियो।

कार्यक्रमका सभापति एंवं विद्यालयका प्रधानाध्यापक कृष्णप्रसाद धन्द्याले विद्यार्थीहरूले अनुशासित भएर पढ्नुपर्ने र देशभर्ति भावनालाई ग्रहण गर्नुपर्ने बताउनुभएको थियो।

विद्यालयका निमावि इन्चार्ज विश्वराम प्रजापति, शिक्षकहरू धनेशराज राजोपाध्याय, श्रीया पहिजु, प्रावि इन्चार्ज कृष्णमान मलेपति, मीना प्रजापतिलगायतले बोल्नुभएको थियो। कार्यक्रममा उत्कृष्ट विद्यार्थीहरूलाई व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष रवीन्द्र ज्याखले पुरस्कार वितरण गर्नुभएको थियो।

वागीश्वरी मा.वि.को प्लेग्रुपदेखि कक्षा ९ सम्मको हकमा यस वर्ष नयाँ विद्यार्थी ६ सय भन्दा वढी भर्ना भएको देखिन्छ। नयाँसमेत गर्दा अब कक्षा १० सम्ममा २२ सय पचास जना विद्यार्थी स्कुलमा अध्ययनरत रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी कक्षा १० सम्म कमलविनायक र च्यामासिंह स्थानको भवनमा जम्मा ५४ वटा कक्षा कोठामा पढाइ हुने गरेको छ। कक्षागत विद्यार्थी सङ्ख्याको तालिका यहाँ दिइएको छ।

कार्यक्रममा विद्यार्थीहरूले सांस्कृतिक प्रस्तुति देखाएका थिए।

S.N.	Class	Section	Students No.
1	Nursery	A	36
2		A	29
3		B	30
4		C	29
5	JKG	A	26
6		B	30
7		C	23
8	SKG	A	29
9		B	29
10		C	30
11	1	A	30
12		B	30
13		C	27
14	2	A	35
15		B	35
16		C	39
17	3	A	37
18		B	35
19		C	41
20	4	A	45
21		B	45
22		C	42
23	5	A	47
24		B	47
25		C	51
26	6	A	55
27		B	55
28		C	56
29	7	D	46
30		A	50
31		B	50
32	8	C	49
33		D	51
34		E	50
35	9	A	50
36		B	56
37		C	53
38	10	D	57
39		E	40
40		F	46
41	Technici(9)	A	48
42		B	45
43		C	34
44	10	D	47
45		E	43
46		F	49
47	Technici(9)	G	39
48		H	33 (भर्ता जारी)
49		A	50
50		B	50
51		C	45
52		D	45
53		E	40
54		F	41
Total		54	2250

कालिमाटीस्थित नीलबाराही माविद्वारा वागीश्वरीमा अवलोकन

भक्तपुर, । टइकेश्वर कालिमाटीस्थित नील बाराही मा.वि.का प्र.अ. डा. जानुको नेपालसहित २५ जनाको शिक्षक समूहले १४ जेठ, आइतबार भक्तपुरको वागीश्वरी मा.वि. तथा कलेजमा स्थलगत भ्रमण गरेको थियो।

टोलीलाई स्वागत गर्दै वागीश्वरी मा.वि.का प्रावि कृष्णप्रसाद धन्द्याले सामुदायिक विद्यालयका असल अभ्यास र विद्यार्थीहरूको सिकाइ उपलब्धि वृद्धि गर्न अपनाएका नीति तथा क्रियाकलापहरूको बारेमा जानकारी दिनुभएको थियो।

कार्यक्रममा नील बाराही मा.वि.का प्र.अ. डा. नेपालले भक्तपुरका विद्यालयले अपनाएको नमुना नीति तथा कार्यकलापहरू काठामाडौँका विद्यालयले पनि सिक्नुपर्ने बताउदै बन्द, हडताल र सरकारी विद्यालय पनि विद्यालय सञ्चालन गर्ने गरेको तथा शिक्षकका सन्तानहरू सामुदायिक विद्यालयमा पढाउनुपर्ने नैतिक मान्यता देशभरी लागु हुनुपर्ने कुरा बताउनु भएको थियो।

कार्यक्रममा नील बाराही मा.वि.का प्र.अ. डा. नेपालले भक्तपुरका विद्यालयले अपनाएको नमुना नीति तथा कार्यकलापहरू काठामाडौँका विद्यालयले पनि सिक्नुपर्ने बताउदै बन्द, हडताल र सरकारी विद्यालय पनि विद्यालय सञ्चालन गर्ने गरेको तथा शिक्षकका सन्तानहरू सामुदायिक विद्यालयमा पढाउनुपर्ने नैतिक मान्यता देशभरी लागु हुनुपर्ने कुरा बताउनु भएको थियो।

समुदायको विकासको लागि सामुदायिक वन

- प्रिनिता अधिकारी

भक्तपुर। समुदायको जीवन यापनमा सहजता, समुदायको विकास, समुदायलाई व्यवस्थित र संरक्षण तथा समुदायको सहभागिता बढाउन र वातावरणलाई संरक्षण गर्ने उद्देश्यले एक हेक्टर क्षेत्रफलमा ताथाली ९ स्थित कडेलो पाखा सामुदायिक वन स्थापना भएको थियो। स्थापना भएको लगभग १० वर्ष भयो। संस्थाका अध्यक्ष कमला गिरीका अनुसार सामुदायिक वनको कुनै निश्चित भवन नभएको हुँदा सबै काम वडा कार्यालय चानपा ९ बाट भइरहेको छ। जनशक्तिको व्यवस्था स्थानीय सरकारबाट भइरहेको छ।

उक्त वनले त्यहाँ औषधिजन्य विद्युत, घाँस, बाँसहरू स्थानीयलाई सुपथ

मङ्गलबार, ५ जेठ २०८०
Tuesday, 20 Jun. 2023

वागीश्वरी

TECS द्वारा प्रयोगात्मक सिपलाई सैद्धान्तिक तवरबाट शिक्षित

- निर्मला तुङ्गवा

वागीश्वरी मा.वि.मा सञ्चालित सामुदायिक स्कुलमा प्रविधिक शिक्षा TECS कार्यक्रमबाट प्रशिक्षित लक्ष्मीप्रसाद चवालसँग TECS बाट गरेको कुराकानीमा आधारित सङ्क्षिप्त रिपोर्ट यहाँ प्रस्तुत छ।

उहाँ TECS भनेको प्रविधिक शिक्षा दिने एक निकायको रूपमा मान्युन्नच। उहाँले वागीश्वरी स्कुलमा Civil Engineering को १५ महिने course पुरा गर्नुभएको छ। उहाँले पढाइको क्रममा वागीश्वरी मा.वि. द्वारा प्रदान गरिने निःशुल्कवृत्तिमा २५ प्रतिशत छात्रवृत्ति पाउनुभएको थियो। पढाइ सकेलगतै करिब एक वर्ष वागीश्वरी माविमा नै अध्ययन गराउनुभयो। उहाँले आफ्नो १५ महिने पढाइपछि वागीश्वरी मा.वि. द्वारा प्रदान गर्नुभएको छ। उहाँले आफ्नो १५ महिने पढाइपछि वागीश्वरी मा.वि. द्वारा प्रदान गर्नुभयो।

लक्ष्मीप्रसाद चवाल

सम्बन्धि प्रविधिक ज्ञानहरू अरूलाई बुझाउन सजिलो भएको छ। उहाँ TECS पढाइ सुरुमा थोरै कठिनाइहरू आए पनि पछिको समयमा गुणस्तर शिक्षाको कारण त्यसै बहुत अनुभव भएको बताउनुभयो। उहाँले आफ्नो १५ महिने पढाइपछि वागीश्वरी मा.वि. द्वारा प्रदान गर्नुभएको हो। उहाँले आउने नयाँ पिँडी एस.ई.ई. दिएर बस्न भएकोलाई आफू कुन शिक्षा क्षेत्र पढाइ आफू स्वयम् रोजौ र आफूले रोजे अनुसार व्यावसायिक सिपमूलक पढाइ भएको बताउनुभयो। उहाँले आफूले रोजार विद्यालयमा सम्बन्धित निर्माणमा सहज हुने बताउनुभयो।

उहाँले TECS को १५ महिने course पढाइन्दा पहिले डकर्मीको पेशामा हुनुभयो। पढाइपछि त्यसैलाई निरन्तरता दिनुभयो। डकर्मीमा प्रयोगात्मक सिपलाई सैद्धान्तिक तवरबाट पनि शिक्षित हुन यो विषय रोजेको उहाँ बताउनुभयो। TECS द्वारा उहाँले नक्साको खेसा त्यार गर्नुभयो। उहाँले आफूले रोजार पढाइनुभएको छ। उहाँले पढाइ क्रममा CTEVT को सम्बन्धित वागीश्वरी स्कुलमा खुलेको जानकारीम

शिक्षाको

- आश्रित गाँडसी

कुनै पनि ज्ञान लिनु वा दिनुलाई शिक्षा भनिन्छ । शिक्षा कुनै पनि समाज वा देशको मेरेदण्ड हो र यसले व्यक्ति र राष्ट्रको भविष्यताई आकार दिन महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । शिक्षाविना अरु विकासका आधारहरूको औचित्य न्यून हुन्छ । यो जीवन परिवर्तन गर्ने र समुदाय उत्थान गर्ने सक्ने सबैभन्दा शक्तिशाली माध्यम हो । शिक्षा भनेको ज्ञान प्राप्त गर्नु मात्र होइन व्यक्तिगत र सामाजिक विकासको लागि आवश्यक सीप पनि हो र मानिसको मनोवृत्तिको विकास गर्नु पनि हो । यस लेखमा हामी शिक्षाको महत्त्व र व्यक्ति र समाजको भविष्यताई आकार दिन यसको भूमिकाबारे छलफल गर्न्छौं ।

शिक्षा मानिसको जन्मसिद्ध र मैलिक अधिकार हो । जुन सबैको पहुँचमा हुनुपर्छ । यसले व्यक्तिहरूलाई उचित निर्णयहरू

गर्न, उनीहरूको समया समाधान गर्ने सीपहरू बढाउँछ । तिनीहरूको जिम्मेवार नागरिक बन्न मद्दत गर्दछ । गरिबीको चक तोड्ने र आर्थिक वृद्धिमा सुधार ल्याउने माध्यम नै शिक्षा हो । यसले व्यक्तिहरूको जीवनस्तर उकास्न आवश्यक सीप र ज्ञान प्रदान गर्दछ । जसले समग्र समुदायको विकासमा योगदान दिन महत गर्न सक्छ ।

आर्थिक लाभ प्रदान गर्नुका साथै सामाजिक एकता प्रवर्द्धन गर्न र असमानता घटाउन शिक्षाले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । शिक्षाले विभिन्न पृष्ठभूमिका व्यक्तिहरू बीच सहिष्णुता र सम्मानलाई बढावा दिन्छ ।

यसले

समावेशी

समाज

निर्माण गर्न

मद्दत गर्द्द

जहाँ

सबैलाई

व्यक्तिहरूलाई उनीहरूको प्रतिभा, चासो र सुचिहरू पत्ता लगाउन मद्दत गर्दछ । शिक्षाले व्यक्तिहरूलाई उनीहरूको सपना पछ्याउन र लक्ष्यहरू

प्राप्त गर्ने समेत भूमिका खेल्छ । शिक्षाको महत्त्व जान्दा जान्दै पनि विश्वमा धेरै केटाकेटीहरू अझै पनि गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँचबाट विच्चत छन् ।

युनेस्कोका अनुसार विश्वभर करिब २५ करोड ८० लाख बालबालिका र युवाहरू विद्यालय बाहिर छन् । यो स्वीकार्य तथ्य हुनुहुँदैन, किनकि शिक्षा एक मौलिक मानव अधिकार हो जुन सबैको पहुँचमा हुनुपर्छ । शिक्षा भनेको अन्यविश्वासलाई चिर्णे ज्योति हो ।

कुनै पनि, जात, लिङ्ग, वर्ण र भविष्य निर्माण गर्न सक्छौं ।

महत्त्व

- रिया शिल्पकार

सिथि नखः नेवार समुदायको वर्षकै अन्तिम एक विशेष चाडको रूपमा लिइन्छ । वर्षको पहिलो चाड गठेमंगल मानिन्छ भने जुन केटाहरूको पर्वको

चाडपर्व अनुसारको पकवानका परिकार खाने प्रचलन रहेको छ । नेवार समुदायका चाडपर्व खानेकुराको नामले समेत प्रशिद्ध मानिन्छ ।

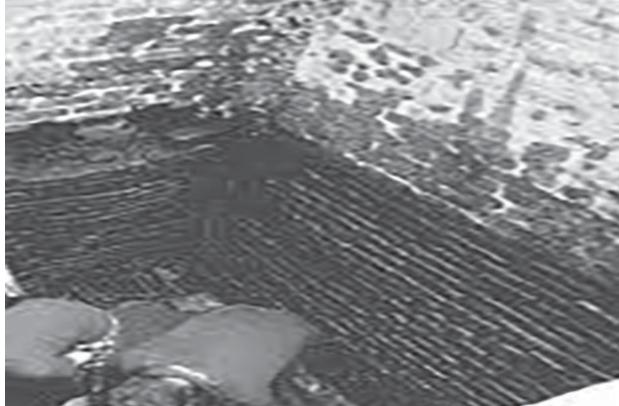
सिथि नखःको दिन ६ थरी

रूपमा चिनिन्छ । सोहीअनुसार सिथि नखःलाई चेलीबेटीको पर्वको रूपमा चिनिन्छ । सिथि नखः नेवार सम्यता, सँस्कृतितर्फ जोडिएको छ ।

नेवार समुदायमा क्रुतुअनुसार चाडपर्व, सोही

ओः(वारा), ६ थरी तरकारी बनाएर खाने प चलनमा आजको समयमा लोभ भएको सँस्कृतिविद्ध ओम धौवडेलले जानकारी दिनुभयो । तर चामलको चतामरी, कालो वा हरीयो दालको ओः(वारा)

वनाएर खाने चलन रहेको बताउनुहुन्छ । भक्तपुरका एक स्थानीय महिला पूर्णश्वरी निःसुतुका अनुसार यस दिन स्थानीयहरू नेवारी परिकार 'व', 'चटामारी', 'गाहुँको सातु' र 'सम्ये बजी' हालेर नवदुर्गा मन्दिरमा गई प्रसादको रूपमा चढाउने प्रचलन पनि रहेको बताउनुहुन्छ ।

सुख्खा याम भएकोले उपत्यकामा धेरै जसो पानीको

दिनपछि पूजा गरी पूर्ण पानी उपभोग योग्य ठहराइने प्रचलन कायम रहेको छ ।

इतिहासकार तथा संस्कृतिविद्धरूले यो पर्व कहाँबाट र कसरी सुर भयो भन्ने तथ्य नभएको बताउँछन् ।

तर आजको समयमा बर्षातको सुरुवात र शिव र पार्वतीको छोरा कार्तिके कुमार जन्म उत्सव को रूपमा मनाइने प्रचलन रहेको छ ।

नेवार समुदायको कुल देवताको पूजा अक्षय तृतीयाका दिन सुरु हुने 'दिगु दिवा' (देवाली) पूजा ज्येष्ठ शुक्ल पञ्चीको दिन सिथि

भक्तपुरमा पर्यटकको आगमनमा वृद्धि

- सुमन बिक

भक्तपुर । भक्तपुरमा पर्यटकको आगमनमा वृद्धि भइरहेको छ । भक्तपुर आउने अधिकांश पर्यटकको रोजाइ यहाँका ऐतिहासिक सम्पदा अवलोकन हुने गरेको छ ।

कोरोना महामारीका कारण लामो अवधिसम्म पर्यटकहरूको आगमन बन्द भएको थियो । लकडाउन खुले पछि पर्यटकहरूको आगमन पुनः सुरु भइ पर्यटकहरूको चहलपहल देखिएको छ ।

नयाँ वर्ष २०८० वैशाख १ गणेशेखि १५ गतेसम्म ११,२३७ जना पर्यटक भित्रिएका तथाङ्क

व्यक्ति गरेका छन् । त्यसमाथि भनपाले प्रयोगको महिनाका सेवा शुल्क मासिक र वार्षिक पारदर्शीरूपमा सार्वजनिक गर्ने

पर्यटकको सङ्ख्या बढेसँगै पर्यटन व्यवसायीहरू र क्युरियो पसलहरूमा पनि चहलपहल बढेको छ । कोरोना महामारी र लकडाउनपछि निराश रहेका पर्यटन व्यवसायीहरू पर्यटकका सङ्ख्या वृद्धि सँगै उत्साहित छन् ।

भक्तपुर आउने पर्यटकलाई कम्तीमा एकरात भक्तपुरमै बास बस उत्साहित गर्न सकेमा पर्यटन व्यवसाय फस्टाउन र भक्तपुरको कला र संस्कृतिको बारेमा थप प्रचारप्रसार हुने पर्यटन व्यवसायीहरूको भनाइ रहेको छ । नेपाल सरकार र भक्तपुर नगरपालिकाले यसबाटे योजना र कार्यक्रम बनाउनुपर्ने उनीहरूको माग छ ।

खाना निभएर मात्र होइन,

खाना निजान्दा पिनि हुन्छ कुपोषण

कसैको पोषण राम्रो छैन भन्ने कुरा कतिपय अवस्थामा अनुहारको बनावट र अनुहारबाट हराएको ऊर्जाबाट पनि थाहा हुन्छ । पोषण नपुगेका बच्चा प्रायः अस्वस्थ रहन्छन्, उनीहरूलाई भ्याउ र झिँजो लाग्ने गर्दछ ।

पोषणको विषयमा कुराकानी गर्ने क्रममा सर्वप्रथम मलाई पोषणविद् भनेर गरिने सम्बोधनलाई भने सुधार्न चाहन्छ । म आफूलाई पोषणविद् मानिन्दैन । म एक डाक्टर हुँ । यद्यपि, देशका विभिन्न जिल्ला, विशेषतः सुदूर पश्चिम तथा तराईमा काम गर्दा मैले पोषणका विषयमा जान्न पाएँ । पोषणको मेरो विद्यालय तथा विश्वविद्यालय मेरै हजुरआमाको भान्सा र आमाको सिकाइ हो । मलिलाई कुपोषण भएका बारे सञ्चार माध्यम तथा सामाजिक सञ्जालमा कुपोषणसम्बन्धी समाचार आइरहेका छन् ।

साना बच्चाका आमाको दूध नआएका कुरा आइरहेका छन् । दूध नआउनुको मुख्य कारण पोषण अभाव हो । सुदूर पश्चिम र तराईमा काम गर्दा त्यहाँका आमाहरूमा भएको कुपोषणको विषयमा धेरै कोणबाट बुझ्न पाइयो । गरिबीलाई छुट्टै राखेर हेन हो भने पनि घरघरमा खानेकुरा हुँदौहुँदै समेत मलिलाई कुपोषित भएको मैले पाएँ । कुपोषित हुन पोषणको कमी मात्र होइन, घरपरिवारमा मलिलाई गरिने व्यवहारको प्रतिविम्ब पनि हो । मलिलाई घरमा कति खानेकुरा, कति प्राथमिकताका साथ दिइन्छ भन्ने कुराले पनि तिनको पोषणको विषय भर पर्दछ ।

पितृसत्तात्मक समाजको चलनमा परिवारका सबै सदस्यले खाना खाएपछि मात्र बुहारी, छोरी अथवा मलिलाहरूले खाना खाने गर्दै, अझै पनि धेरै ठाउँमा यो अभ्यास जिउँदै छ । त्यस्ता विभेदयुक्त व्यवहारले मलिलाको हकमा खानाको परिमाण र आवश्यक पोषणमा असर पार्यो । यस प्रकारको चलनमा कमी आउदै छ, तर अझै पनि श्रीमती, आमा, छोरी र बुहारीलाई घरमा बाउ या छोराको खानपिन गराइदैन ।

यसको बलियो उदाहरण 'छोरा पाए खसी, छोरी म पाए फर्सी' भन्ने लोकोक्ति हो, जुन हामीले पुस्तैदेखि सुन्दै आएका छौं । 'फर्सीलाई एउटा तरकारीका रूपमा नभई विषयगत रूपमा बुझौं । फर्सीको पोषणको महत्त्व नबुझेर पनि यसो भनियो होला । फर्सी, इस्कुस, मुलालगायत तरकारी पोसिला तरकारीमा पर्दछन्, तर हाम्रो समाजमा सहजै उपलब्ध यी तरकारी अपहेलनमा परे । अपहेलनमा परे भन्नुको अर्थ तिनमा पोषण छ भन्ने ठानिएन । सचिका साथ खाइएन ।

मासुलागायत जिबोको स्वाद के निंदत र महँगो खानेकुरालाई मात्र महत्त्वपूर्ण

खाना र तरकारी बुझियो । छोरी पाउने सुत्करी महिलालाई जे खान दिए पनि हुन्छ भनिरहँदा छोरा पाउँदा बच्चालाई आमाको दूध बढी खुवाउनु पर्दै, चाँडै तद्ग्रन लगाउनुपर्दै भन्ने अभ्यास भने थियो । छोरी पाउँदा हुने यस्ता व्यवहार नेपालका केही भेग र समाजमा अझै छन् । सामाजिक संरचनामा महिला र पुरुषबीच भएको पर्याप्त विभेदले महिलाको पोषण र स्वास्थ्यमा जटिल समस्या पैदा गरिरहेकै छ ।

किशोरावस्थामा पोषण

गर्भावस्थामा आमा र बच्चा दुवैलाई पोषणको आवश्यकता पर्दै । त्यसो हुँदा, मलिलालाई गर्भवती भएपछि मात्र पोषणमा प्राथमिकता दिनु मात्र पर्याप्त हुँदैन । कारण, प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा हाम्रो आमा र हजुरआमाले खाएको पोषणले पारको वंशानुगत प्रभाव हासीमा समेत परेको हुन्छ । त्यस कारण भविष्यमा जन्मने नयाँ पीढीका लागि गर्भावस्थाबाट मात्र होइन, बाल्यावस्थादेखि नै खानपिनमा ध्यान दिनुपर्दै । गर्भावस्थामा आमालाई पर्याप्त खानेकुरा नपुग्दा कुपोषण तथा रगतको कमी हुँदा बच्चा पनि त्यस्तै अवस्थाको जन्मन्थ । रगतको कमी भएपछि बच्चा सानो जन्मन्थ । सानो बच्चा बचाउनै गाहो हुन्छ । बच्चालाई पनि उनीहरूमा अन्य स्वास्थ्यजन्य समस्या देखिन्छ ।

पोषण र मानसिक स्वास्थ्य

पोषण र मानसिक स्वास्थ्य प्रत्यक्ष जोडिएका विषय हुन् । केही समयअधि संयुक्त अधिराज्य बेलायतमा मेरो लामो बसाई भएको थियो । त्यस समय पोषण र मानसिक स्वास्थ्यबारे लिएको तालिममा यसबारे अझ विस्तृतमा बुझ्न पाएँ । त्यसअधि मैले पोषण र मानसिक स्वास्थ्यबारे खास बोल्नै थिएँ ।

कसैको पोषण राम्रो छैन भन्ने कुरा कतिपय अवस्थामा हकमा खानाको परिमाण र आवश्यक पोषणमा असर पार्यो । यस प्रकारको चलनमा कमी आउदै छ, तर अझै पनि श्रीमती, आमा, छोरी र बुहारीलाई घरमा बाउ या छोराको खानपिन गराइदैन ।

'छोरा पाए खसी, छोरी म पाए फर्सी' भन्ने लोकोक्ति हो, जुन हामीले पुस्तैदेखि सुन्दै आएका छौं ।

अनुहारको बनावट र अनुहारबाट हराएको ऊर्जाबाट पनि थाहा हुन्छ । पोषण नपुगेका बच्चा प्रायः अस्वस्थ रहन्छन्, उनीहरूलाई भ्याउ र झिँजो लाग्ने गर्दै, जुन मानसिक अस्वस्थताका कारण हुन्छ । यता, पर्याप्त पैस्टिक पदार्थ खान पाएका बच्चाहरू प्रायस् सन्तुष्ट र उज्यालो अनुहारका हुन्छन् यसबारे धेरै वैज्ञानिक अध्ययन-अनुसन्धान भएका छन् ।

बच्चाका मात्र होइन, सबै उमेरका व्यक्तिका पोषणका सन्दर्भमा म सधै भनिरहेको हुन्छुँ ।

आम युवाको रोजाइ 'फास्ट फुड' हो, तर म त्यसलाई 'फास्ट डेथ' (छिटो मृत्यु) निम्त्याउने खाना भन्छु ।

डा. अरुणा उपेती

म पुगेका कतिपय बच्चाहरूलाई बजारको खानेकुरा नखुवाऊँ । आफै भान्सामा बन्न सक्ने सातु बजारको सेरलेकुभन्दा उचित हो । तर, सहजताका लागि हामी सेरलेकु तै रोज्डौँ, आफै १५ रूपैयाँले अन्य खाजा व्यवस्था गर्ने स्थिति नभएको बताए ।

दीर्घकालीन समयमा आफू र आपानाहरूको स्वास्थ्यलाई फास्ट डेथ थतपर्द धक्केल्नु हो । नत्र स्वास्थ्यलाई नै दाउमा राखेर जोहो गरिएको 'करिअर' र सम्पत्तिको कम हानिकारक हुँदैनन् ।

छिमेकी देश भारतमा 'त्रि' अन्न भनी कोदो, फापर, जुनेलोलाई सरकारी स्तरबाटै प्रवर्धन गरिएको छ । हामी भने निवारणत्मक भन्दा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवामा केन्द्रित छौं । वडापिच्छे १५ शय्याको अस्पतालभन्दा पनि पोषणका कार्यक्रमहरू अघि सारे आधा भन्दा धेरै रोग र सङ्क्रमणबाट मानिसहरू जोगिन्छन् ।

अम्बा, अमला, हलुवाबेद, स्याउ, सुन्तला लगायतका खानेकुरामा जोड दिईनै ।

बच्चाहरूको पेट सानो हुन्छ । त्यसो हुँदा उनीहरूलाई एक पटक खाना कोचेरे खुवाउनु पनि हुँदैन । तर यो कोचेरे खुवाउने प्रवृत्ति विशेषतः ग्रामीण परिवेशमा हुने गर्दै । दिनभर खेतबारीमा काम गर्नुपर्ने भएकाले गाउँका महिलाहरूलाई बच्चाका लागि पर्याप्त समय हुँदैन । त्यस कारण पनि एक पटकमा दिनभर पुग्ने गरी खाना खुवाउँन् । बच्चाका पाचन क्रियाका अन्य अझगसमेत सानो हुने हुँदा एक पटक टन खाना दिनु हुँदैन । बरु दिनमा ४-५ पटक गरी खुवाउनु पर्दै ।

अर्को कुरा, आजकल बच्चाहरूलाई फकाउन, फुल्याउन बिस्कुट, चाउचाउ र पाउरोटीलगायत खानेकुरा दिइन्छ ।

जम्भिम हामी व्यक्तिको दीर्घायु र

आरोग्यको कामना गाढौँ, तर स्वास्थ्य बिग्ने केलगायत खाने कुरा जुटाउँछौँ । मैले विरोध गर्दै आएको विषय जन्मदिनमा बच्चाहरूलाई खुवाइने केक पनि हो । स्वास्थ्यका हिसाबले केक स्वास्थ्यवर्धक होइन ।

त्यसै त सहरी बालबालिकामा मोटोपनको समस्या छ, त्यसमाथि मम, चाउमिन, पिजालगायत मैदाजन्य खानपिनले मोटोपनको समस्या थप बढाउँदै । मोटोपनले कालान्तरमा मधुमेह, रक्तचाप र मुटुको समस्या ल्याउँदै । त्यसो भएपछि सो जनसङ्ख्या ३५-४० उमेर वर्षे नपुग्दै यस्ता रोगका सिकार हुन पुर्छन् ।

आम अभिभावक 'बजारी खाना तथा जंक फुड खानाबाट बच्चाहरू छुटाउनै सकिएन, उनीहरू मान्दै मान्दैन भन्ने

सरकारको यो प्रयासले स्वास्थ्यकर खाजा विद्यार्थीमाझ एक नसकेको देखियो । जुन उद्देश्यले सरकारले दिवा खाना सुर गरेको थियो, त्यो सफल भएको देखिएन ।

ग्रामीण क्षेत्रमा गरिबी, असमान व्यवहार र कृषि जीवनशैलीका कारण पोषणमा समस्या आइरहाँ सहरी क्षेत्र भने जंक फुड (पत्रु खानाले जकडिएको छ) प्रायः बच्चाको खाजामा चाउचाउ र बिस्कुट हुने गर्दै । एउटा बच्चाहरूलाई प्रशस्त प्रोटीन र क्यालिसयम आवश्यक पर्दै, जबकि बजारी खानेकुरा मात्र आवश्यक पर्दै, जबकि बजारी खानेकुरा मात्र हुँदैन ।

जम्भिम हामी व्यक्तिको दीर्घायु र

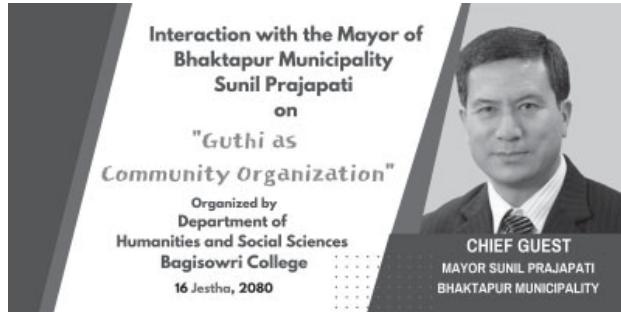
आहिले खाद्यवस्तुमा बजारको नियन्त्रण छ, जसले गर्दा मानिसको स्वास्थ्य र जीवनशैलीको कस्तो बनाउने भन्नेबारे कहीं पनि गहन छलफल हुन सकेको छैन । कोदो, फापर, गहतलगायत हाल्मा आवश्यक अन्न र दालजस्ता खाद्य महिला स्वास्थ्यका लागि मात्र नभएर सबैका लागि उत्तम छन् । छिमेकी देश भारतमा 'त्रि' अन्न भनी कोदो, फापर, जुनेलोलाई सरकारी स्तरबाटै प्रवर्धन गरिएको छ । हामी भने निवारणत्मक भन्दा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवामा केन्द्रित छौँ ।

‘गुठी एक सामाजिक संस्था’ विषयमा प्रमुख प्रजापतिसँग अन्तरक्रिया

भृत्यपुर- वार्षिक वार्षिक समाजमा स्नातक तह तेसो वर्षमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले भृत्यपुर नगरपालिकाका प्रमुख एवं वार्षिक वार्षिक कलेज व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष सुनिल प्रजापतिसँग ‘गुठी एक सामाजिक संस्था’ विषयमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

कानुनलाई सबै गुठीयारहरूको सहमतिमा मात्र सुधार तथा परिमार्जन गर्न सकिने बताउनुभयो ।

सामाजिक संस्थाको रूपमा स्थापित गुठीले समाजका व्यक्तिहरूद्वारा सामाजिक उद्देश्य पूर्ति गर्ने र संस्कृति, संस्कारहरूलाई निरन्तरता दिने

तरिकाले चल्ने गर्दछ भन्नुभयो । उहाँले बताउनुभयो, ‘गुठी सरकारी, निजी र राज गुठी गरी तीन प्रकारका हुन्छन् ।’

समुदाय र गुठियारबिच मर्दापर्दा सहयोग गर्ने, समाजको हित र भलाइको निमित्त काम गर्ने, परम्परादेखि चल्दै आएको चलन, रहनसहन, नैतिक अनुशासन, परिवेशलाई वर्तमान समयमा पनि निरन्तरता दिई आउदो पिँडीलाई हस्तान्तरण गर्दै जानुका साथै सांस्कृतिक सम्पदाहरूको जोहो गर्ने जिम्मेवारवोध गुठीले गर्ने बताउदै गुठी कुनै पनि

व्यक्तिगत फाइदाका निमित्त नचल्ने उहाँले बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा विद्यार्थीहरू काजल थापा, रूपा धिमाल, गौरव लामिछाने, बिना वनमाला र प्रनिता अधिकारीले आफ्नो समूहबाट अवलोकन गरिएका सामुदायिक संस्थाहरू जस्तै सामुदायिक वन, सहकारी, धार्मिक स्थल, विद्यालय, अस्पतालहरूको बारेमा छोटो प्रस्तुति दिएका थिए ।

विद्यार्थी सरला लवजूको सभापतित्वमा भएको कार्यक्रममा विद्यार्थीहरू ज्योतिका शिल्पकार र मालती पराजुलीले पनि बोल्नुभएको थियो ।

ग्रामीण क्षेत्रको विकासलाई जोड दिने

अन्तर्वार्ता

शुशिला घजु
(शिक्षिका)

(वार्षिक वार्षिक कलेजमा ग्रामीण विकास विषय अध्ययन गराउदै आउनुभएका शिक्षिका शुशिला घजुसँग वार्षिक वार्षिक कलेज मानविकी संकाय, तेसो वर्षमा अध्ययन विद्यार्थीहरूले लिएको अन्तर्वार्ता)

“ग्रामीण क्षेत्रलाई पहिला विकास गर्नुपर्छ अनि मात्र हामीले अरु क्षेत्र सोच्न सकिन्छ ।”

“ग्रामीण विकास भनेको के हो ?

- ग्रामीण विकास मानविकी संकायको मुख्य विषय हो । जुन

विद्यार्थीहरूले पढ्नुपर्ने हुन्छ । यो विषय ११ कक्षादेखि पि.एच.डि. सम्म मुख्य विषयको रूपमा पढ्न सकिन्छ ।

■ तपाईंले यो ग्रामीण विषय कहिलेदेखि लिनुभएको हो ?

- सान्तक तहसम्म थिएन स्नातकोत्तर तहमा आएर यो विषय छानेको हुँ । विद्यालयको लागि मानविकी संकाय एकदमै महत्वपूर्ण विषय हो । मानविकी आफैमा सबै तिजहरूको ज्ञानको भण्डार हो ।

त्यसकारण मैले स्नातकोत्तर गरेको हुँ ।

■ वार्षिक वार्षिक ग्रामीण विकासको विषयको अवस्था के कक्तो रहेको छ ?

- वार्षिक वार्षिक कलेजको स्थापना काल देखि तैयार यो विषयको अध्ययन गराउदै आएको छ । तुलनात्मक रूपमा पहिले भन्दा अहिले अध्ययन गर्ने विद्यार्थीको संख्या बढेको छ ।

■ ग्रामीण विकास आफैमा के हो ?

- ग्रामीण विकास आफैमा एउटा राजनीति हो । जसले ग्रामीण क्षेत्रको विकास हुनुपर्छ भन्ने कुरालाई

ध्यानमा राख्छ ।

अहिले देश विकेन्द्रीकरणको शासकीय प्रणालीमा गएको छ । विकेन्द्रीतकरणलाई मूल मन्त्र बनाएर बनाइएको पाठ्यक्रम कार्यक्रम हो ग्रामीण विकास हो जसले ग्रामीण क्षेत्रको विकासलाई जोड दिने गरिन्छ ।

‘ग्रामीण क्षेत्रलाई पहिला विकास गर्नुपर्छ अनि मात्र हामीले अरु क्षेत्र सोच्न सकिन्छ’ भन्ने यसको अवधारणा रहेको छ ।

■ विद्यार्थीहरूलाई ग्रामीण विकास पढेर के फाइदा हुन्छ ?

- ग्रामीण विकास बढाउयायिक विषय हो । यो कार्यक्रमबाट विकासका पाठाहरू जस्तै आर्थिक, सामाजिक, मनोविज्ञान, राजनीति, बौद्धिक ज्ञानहरूबाट विकासको मूल प्रवाहमा जानको लागि मार्गानिर्देश गरिन्छ ।

■ ग्रामीण विकासको लागि हाम्रो देशले भोगिरहेको चुनौतीहरू के-के हुन् ।

- ग्रामीण विकासको अवधारणा सरकारी तहबाट तैयार विशेष ध्यान दिनु पर्ने जरूरी रहेको छ ।

नेपालको पहिलो चुनौति भनेकै भौगोलिक विकटता हो ।

भौगोलिक विकटता भएकोले चाहेर पनि कति ठाउँमा विकास गर्न सकिएको छैन । भौगोलिक विकटतासँगै राजनीतिक अस्थिरताले ग्रामीण विकासका योजना कार्यान्वयन हुन गाहो भएको छ । दक्ष जनशक्तिको अभाव भएका जनशक्तिको उचित व्यवस्थापन नहुन जस्ता समस्या ग्रामीण विकासले भोगिरहेको छ ।

■ ग्रामीण विकास पढेर विद्यार्थीहरूले भविष्यमा कस्तो क्षेत्रमा काम गर्न सकिन्छ ?

- विद्यार्थी भएर भविष्यको बारेमा सोच्नु स्वाभाविक हो । ग्रामीण विकास विषय अध्ययनपत्रकात विभिन्न संघसंस्थाहरू, परियोजनाहरू जस्तो कि एनजिओ, आइएनजिओ जस्ता निकायमा काम गर्ने अवसर पाइन्न । साथै हामीले विभिन्न क्षेत्रका लोकसेवा अयोगबाट लिएका परीक्षाहरूमा धेरै जस्तो प्रश्न यसै ग्रामीण विकासबाट सोधिएका हुन्छन् । त्यसैले ग्रामीण विकासको क्षेत्र धेरै फराकिलो छ । जनसुकै क्षेत्रमा पनि अटाउन सकिन्छ ।

सिद्धपोखरीमा दुड्गा सफारी गर्ने बढे

- मन्दिरा श्रेष्ठ

भृत्यपुर, भृत्यपुरको ऐतिहासिक सिद्धपोखरीमा दुड्गा सफारी गर्ने पर्यटकको सङ्ख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । सन् २०२० जनवरी १ देखि ४ वटासफारीबाट सञ्चालन सुरु गरेको यस नैका विहार हाल ७ वटा दुड्गा सञ्चालनमा रहेका छ ।

यस परियोजनाले पर्यटन विकास सम्पदाको प्रचारप्रसार तथा मनोरञ्जनका कार्यमा फाइदा पुऱ्याइरहेको भृत्यपुर

नगरपालिकाका कर्मचारी तथा सिद्धपोखरी रेखदेख गर्ने अर्जुन कर्माचार्य विस्वस्त रहनुहुन्छ ।

कोरोनाकालले भृत्यपुरको पर्यटन व्यवसायलाई नकारात्मक असर पारे पनि वर्तमान अवस्थामा यस क्षेत्रमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको घुइँचो लाग्न गरेको पाइन्छ । विहारी पख भनिङ्गाको गर्ने देखिएन्छ भनेदै दिउँसो देखि साँझ पख नैका विहार गर्ने हरू भेतिन्छन् तै, युवायुवती

घुम्न आउने त कोही पोखरीमा माछा पालिएको हेतेको भिड लाग्ने गरिन्छ ।

१ सय ५८ मिटर लम्बाई, ७२ मिटर चौडाई र ४ मिटर गहिराई रहेको यस पोखरीको धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक महत्व रहेको छ । इन्द्र जात्राको भोलिपल्ट मेला लाग्ने यस पोखरीलाई इन्द्र दहसमेत भनिन्छ । सिद्धपोखरी भृत्यपुर जिल्लाको सबैभन्दा ठुलो पोखरी हो ।

मङ्गलबार, ५ जेठ २०८०
Tuesday, 20 Jun. 2023

वार्षिकवरी

दुड्गा छपाईले भृत्यपुरको सुन्दरता थपियो

- प्रफुल्ल कर्माचार्य

भृत्यपुर । सडकमा दुड्गा छपाईले भृत्यपुर नगरको सौन्दर्य थपिएको छ । भृत्यपुरमा दुड्गा छपाई कार्य धमाधम भइरहेको छ ।

एतिहासिकरूपमा सुन्दर र व्यवस्थित सहर भृत्यपुरको मौलिकता सुरक्षित गर्न, भृत्यपुर नगरका घर, पाटी, धारा र

परम्परागतरूपमा इट्टा छपाई रहेको भृत्यपुर नगरका बाटोमा विगतमा भैं दुड्गाले प्रतिस्थापन गरेको छ । मुख्य सडक मार्ग च्याम्हासिंहदेखि भावार्चोसम्मको सडकमा दुड्गा छपाई कार्य पहिले नै सम्पन्न भइसकेको हो ।

हाल इट्टाको गुणस्तरमा आएका कमी र नगर क्षेत्रमा गाडीको चाप वृद्धिका कारण इट्टाको सद्वा बिलिया र टिकाउ भएकोले दुड्गाका प्रतिस्थापन गरिएको कुरा उहाँले बताउनुभयो । भृत्यपुर नगरपालिकाका परम्परागत दुड्गेधारा तथा पोखरीहरूमा वर्षाका पानी सञ्चय गराउने हेतुले दुड्गा छपाई कार्यमा सञ्चय गराउनुभयो ।

यो आ.व.मा जम्मा ४३५ मिटर बाटोमा छपाई कार्यमा निर्माण कार्य भइरहेको छ । गत आ.व.मा जम्मा ४३५ मिटर बाटोमा छपाई कार्यमा सञ्चय गराउने हेतुले दुड्गा छपाई कार्यमा सञ्चय गराउनुभयो ।

खुवा व्यवसायमा आत्मनिर्भर

असल शिक्षकले मात्र देशको लागि असल जनशक्ति दिन सक्ने

भक्तपुर। नेपाल मजदुर किसान पार्टीका अध्यक्ष नारायणमान बिजुकछेंको प्रमुख आतिथ्यमा नेपाल क्रान्तिकारी शिक्षक सङ्घ भक्तपुरको पाँचौं जिल्ला सम्मेलन सम्पन्न भएको छ। सम्मेलन उद्घाटन समारोहमा प्रमुख अतिथि बिजुकछेंले असल शिक्षकले मात्र देशको लागि असल जनशक्ति दिन सक्ने चर्चा गर्दै देशघाती नागरिकता विदेयक नयाँ राष्ट्रपति मार्फत प्रमाणीकरण गराउन खोजिएको हुँदा देशभक्त नेपालीहरू चानाखो हुनुपर्ने र आवश्यक परे विगतमा भैं पुनः सडकमा उत्तरुपर्नेमा जोड दिनुभयो। देशको प्राकृतिक स्रोत साधन नदीनालालगायत विदेशीलाई दिन संसदबाट पासै गर्न नपर्ने गरी ल्याएको लगानी बोर्ड विदेयक त्यस्तै देशघाती भएको उल्लेख गर्दै उहाँले देशघाती विदेयक पास गर्नेहरू देशदोही नै हुन् भन्नुभयो।

पहिले तिब्बती शरणार्थीहरूलाई नेपाली भनेर अमेरिका पठाइन्थ्यो भने अहिले नेपालीलाई भूटानी शरणार्थी भनी अमेरिका पठाईदै छ भन्दै उहाँले यी दुवै देशदोही काम भएको प्रष्ट पार्नुभयो। सिङ्गो समाज र विशेषतः नयाँ पुस्तालाई यस्तो विषयमा सचेत पार्न नसके १०

वर्षपछि यो देश हाम्रो होला कि नहोला भनी उहाँले चिन्ता व्यक्त गर्नुभयो।

विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष जस्ता संस्थाहरूकै कारण श्रीलङ्का पाकिस्तानलगायतका देशहरूमा आर्थिक सङ्कट आइलागेको बताउदै उहाँले नेपाल पनि आर्थिक सङ्कट तर्फ उन्मुख भएको चर्चा गर्नुभयो।

सम्मेलनमा विगतको समीक्षा गरी नयाँ कार्यक्रमसहित अधिक बढन उत्साहित गर्दै उहाँले विचारलाई भोटको सङ्ख्यासित मात्र दाँजेर हेतन नहुने बताउनुभयो। विगतमा परीक्षामा चित चोर्ट चोराउने प्रवृत्तिको विरुद्ध अभियान सञ्चालन गर्दाको परिणाम अहिले राम्रो नितिजा देखिएकोमा उहाँले सन्तोष व्यक्त गर्नुभयो।

कार्यक्रममा नेमिकिपाका केन्द्रीय अध्यक्ष ज्ञानसागर प्रजापतिले सरकारले शिक्षाको लागि कुल बजेटको कम्तीमा २४ प्रतिशत लगानी गर्नु पर्नेमा जोड दिई नेकाशिसं ट्रेडयुनवादी भासमा नफसो प्रष्ट पार्नुभयो।

विगत ३३ वर्षमा २९वटा सरकार गठन भएको उल्लेख गर्दै उहाँले भ्रष्टाचारबाट कोही पनि प्रधानमन्त्रीहरू न चोखिने ठोकुवा गर्नुभयो।

नयाँ पुस्तालाई देशभक्त नागरिक बनाउन सके मात्र सार्थक शिक्षक जीवन पुष्टि हुँदै भन्दै उहाँले सेवा निवृत्त हुँदै पछुताउन नपरोस् भन्नुभयो।

नेपालीलाई नकली भूटानी शरणार्थी बनाई अमेरिका पठाउनु मानवतस्कर भएको चर्चा गर्दै उहाँले यहाँका विश्वविद्यालय, कलेजहरू असफल पारेर नेपाली विद्यार्थीलाई विदेसिन बाध्य पार्नु पनि अत्यन्त चिन्ताको विषय हो भन्नुभयो। यस्तो विषम परिस्थितिमा देशलाई बाटो देखाउने पथ प्रदर्शकको भूमिका एक सफल शिक्षकले मात्र गर्न सक्छ उहाँले भन्नुभयो।

कार्यक्रममा नेकाशिसका केन्द्रीय अध्यक्ष ज्ञानसागर प्रजापतिले सरकारले शिक्षाको लागि कुल बजेटको कम्तीमा २४ प्रतिशत लगानी गर्नु पर्नेमा जोड दिई नेकाशिसं ट्रेडयुनवादी भासमा नफसो प्रष्ट पार्नुभयो।

नेकाशिसं भक्तपुर जिल्ला समितिका अध्यक्ष जगन्नाथ सुजुखुको सभापतित्वमा भएको उत्त कार्यक्रममा सङ्घका केन्द्रीय सदस्य अभियान न्याईच्याई, जिल्ला उपाध्यक्ष सन्तराम दुलाल, सदस्य हरिप्रसाद ढकालका साथै नेकाशिसं काठमाडौंका अध्यक्ष जितबहादुर महर्जनले पनि बोल्नुभएको थियो।

विकास गर्नु सार्थक सीपहरू सुधार गर्न पनि गर्न सक्छौं। अनुसन्धानले हामीलाई नवीन बन्न ठूलो भूमिका खेल्छ।

अनुसन्धानले नयाँ सिक्न र समस्या समाधान गर्न सहयोग गर्दै। यसले गर्दा हामीले नयाँ कुरा थाहा पाउँछौं। हामीले अनुसन्धान गर्नुअधिक के विषयमा गर्ने भनेर विषय छनोट गर्दौं र हाम्रो त्यो विषयको खोजीतिर हिँड्छौं।

त्यतिबेला हामीले नयाँ वा हामीले थाहा नपाएका ज्ञानहरू पाउँछौं। यसले गर्दा हामीले समस्याको पनि समाधान गर्दौं किनभने हामीले यसबाट नयाँ चिज फेला पाउँछौं र त्यो नयाँ चिजलाई समाज र देशभर प्रसारण गर्दौं।

समाजमा उस्को ठूलो योगदान रहेको छ। यसले समस्या समाधान गरी समाज परितन गर्न सधाउँछ।

अनुसन्धानले सीपहरू निर्माण गर्न र सीपहरू सुधार गर्न पनि ठूलो भूमिका खेल्छ। अनुसन्धान भनेको निरन्तर रूपमा चलिरहेको प्रक्रिया हो र उसले सीपको विकास गर्दै।

हामीले खोज्दै जाने क्रममा धेरै जानकारी पाउँछौं र यसले सीप अन्यमा, अनुसन्धान विद्यार्थी जीवनको अमूल्य गहना हो। अनुसन्धान नयाँ सीप, समास्याको समाधान र संसारलाई फरक वा राम्रो बाटो देखाउने रूप हो।

विद्यार्थी जीवनमा अनुसन्धानको महत्त्व

- मोनालिसा शिल्पकार
(मानविकी संकाय,
स्नातक तह, दोस्रो वर्ष)

अनुसन्धान भनेको व्यवस्थित, वैज्ञानिक र निरन्तर प्रक्रिया हो। देशमा मात्र नभई ठाउँमा अनुसन्धान जरूरी छ र विद्यार्थी जीवनमा भने अति नै महत्त्वपूर्ण छ किनभने विद्यार्थीहरू हाम्रो देशका उज्ज्वल भविष्य हुन्। अनुसन्धान भनेको केही चिज फेरि-फेरि खोज्नु हो। अनुसन्धानले हामी विद्यार्थीहरूको रुचिहरू पछ्याउन, नयाँ सिक्न, समस्या समाधान गर्न, सीपहरू सुधार गर्न, नयाँ तरिकामा आफैलाई चुनौती दिन मद्दत गर्दछ।

अनुसन्धानले विद्यार्थीहरूका रुचिहरू पछ्याउन मद्दत गर्दै। हामीहरूले केही चिज खोज्न अनुसन्धान गर्नुपर्छ र हामीहरूले जुन चिजमा रुचि छ त्यहीं चिजको खोजी गर्न मनपराउँछौं। अनुसन्धानले हामी भित्र लुकेका ज्ञानहरू बाहिर ल्याउन मद्दत गर्दै। अनुसन्धानले गर्दा हामीले आफ्नो पढाइलाई पनि अगाडि बढाउँछौं र हाम्रो बौद्धिक विकासमा जोड दिन्छ। हामीले

पुस्तकालय, सङ्ग्रहालय, प्रयोगशाला वा समुदायमा सञ्चालन गर्न सक्छौं। यसले हामीलाई नवीन बन्न ठूलो भूमिका खेल्छ।

अनुसन्धानले यसबाट नयाँ चिज फेला पाउँछौं। यसले गर्दा हामीले समस्याको पनि समाधान गर्दौं किनभने हामीले यसबाट नयाँ चिज फेला पाउँछौं र त्यो नयाँ चिजलाई समाज र देशभर प्रसारण गर्दौं।

समाजमा उस्को ठूलो योगदान रहेको छ। यसले समस्या समाधान गरी समाज परितन गर्न सधाउँछ।

अन्यमा, अनुसन्धान विद्यार्थी जीवनको अमूल्य गहना हो। अनुसन्धान नयाँ सीप, समास्याको समाधान र संसारलाई फरक वा राम्रो बाटो देखाउने रूप हो।

लालबन्दी नगरपालिका, सर्लाहीका विद्यालय क्षेत्र सुधारको लागि अध्ययन अवलोकन समितिका पदाधिकारीहरू नमुना विद्यालयहरू अध्ययनको क्रममा वागीश्वरी मावि अध्ययन अवलोकन गर्दै।

फोटो फिचर

वागीश्वरी मावि विद्यालयमा हरेक शुक्रबारका दिन हुने विविध गतिविधिहरू

मेरो देश

श्रीशा दिदिया

देशभक्ति, राष्ट्रप्रेम र चेतना
यो देशप्रति आज हाम्रो द्या,
देशका निमित्त विशाल छ माया ।

रक्षा गरौं आज हामी देशको,
संस्कृति, धर्म, भाषा र भेषको ॥

अन्त्य गरौं हामी कुविचारको,
कुरिति, कुप्रथा र कुमार्गको ।

बनौं हामी इमान्दार व्यक्ति,
गरौं हामी सेवा र देशभक्ति ॥

सजाय दिओँ कुविचारीलाई,
पवित्र पारौं यो नेपाललाई,
बनौं देशको असल जनता,
ल्याओँ हामी माझ दृढ एकता ॥

जागौं जागौं जागौं आज जनता,
लागौं हामी आज सही पढमा ।

एकै समाज बनौं हामी आज,
उदाहरण बनौं देश माझ ।

सडक कुकुरको आक्रमण बढ्दो

- काजल थापा

बनेपा नगरपालिकामा सडक कुकुरको आतङ्क बढेसँगै सर्वसाधारणलाई आवतजावतमा कठिनाई भएको छ ।

उक्त सडकमा सर्वसाधारण तथा बालबालिकाहरू घरपालुवा कुकुरबाट आतङ्कित छन् । रेबिज रोगबाट मानिसहरू त्रसित छन् । गुडिरहेको बाइकमा कुकुरको आक्रमणबाट दुर्घटना भइरहेको छ । पीडित दीपा थापाका अनुसार बाटोमा हिँडिराख्ना कुकुरको आक्रमण भएको छ ।

स्थानीयहरू भन्दून, “बच्चाहरूलाई घरबाहिर छोड्न पनि डर लाग्ने भएको छ । घरपालुवा जनावरहरूलाई पनि उनीहरू बाहिर छाड्न डराउँछन् ।” यस्तो घटना नदोहोऽयाउन सम्बन्धित निकायको ध्यान जानु आवश्यक छ ।

विद्यार्थीहरूमाझ ...

विभिन्न कारणले संसारमा देखापरेका आर्थिक सङ्कटको निराकरण समाजवादी अर्थतन्त्रले मात्र गर्न सकेका उदाहरणहरू दिई उहालै शिक्षा क्षेत्रमा पर्याप्त बजेट नछुट्याईदा शिक्षाको आर्थिक दायित्व अभिभावको थालोमा परेको बताउनुभएको थियो ।

कार्यक्रममा नेपाल क्रान्तिकारी शिक्षक संघका केन्द्रीय अध्यक्ष एवम् कलेजका संयोजक ज्ञानसागर प्रजापतिले सरकारको जुनसुकै क्षेत्रमा जतिसुकै बजेट छूट्याए पनि विश्वास गर्न नसकिने चर्चा गर्दै भन्नुभयो, ‘ढाँटको निम्तो खाई पत्याउनु भनेहैं विकासको परिणाम नआएसम्म पत्याउन सकिनैन’ ।

कलेजको अर्थशास्त्र विभिन्न पक्षमा समीक्षात्मक टीकाटिप्पणी गर्नुभएको थियो ।

बालबालिकामा पठन संस्कृतिको विकास गर्न बालपत्रिकाको प्रकाशन आवश्यक

इन्द्रकुमार श्रेष्ठ

‘बालपत्रिकाकै सन्दर्भमा चर्चा गर्दा, सबैजसो बालपत्रिकाहरू बन्द भए । कतिपय अनलाइनमा निस्कन थाले । पुरानोमा, गोरखापत्र संस्थानबाट निस्कने मुना एउटा बाँकी रहेको छ । यो पत्रिका हरेक महिना कम्तीमा डेढदर्जन किनेर जिज्ञासु विद्यार्थीहरूलाई बाँडून थालेको पनि धेरै भयो ।’

पहिला पहिला बालबालिकाका लागि पठनीय पत्रिकाहरू धेरै थिए । तीमध्ये-सुनकेसा, बालक, मेला, नौलो प्रतीक, छानामुना, बालबालिका, बाल मञ्जरीको खुब याद आउँछ । (कान्तिपुरलगायत दैनिक पत्रिकाहरूले पनि बालपृष्ठ छुट्याउँछ ।) बालक-युवाका लागि नव युवा भन्ने पत्रिका पनि ज्यादै प्रिय थियो । तीमध्ये कतिपयको वार्षिक ग्राहक बनेको हुँदा, ढिलोचाँडो ती हुलाकबाटै पनि पुर्ये मेरो ठेगाना (कमलाकुञ्ज, दियाले-३, ओखलढुङ्गा) मा । कुनै महिना बाटैमा हराउँदा खुब तनाव हुन्थ्यो ।

जुन चीज प्राप्त गर्न गाहो हुँच्च, त्यसको मूल्य र महत्व अकै हुँदोरहेछ । यातायातको कठिनाइका कारण पत्रिकाहरू गाउँसम्म पुग्न सक्दैनन्थे । आफूलाई भन्ने तिनको सम्भन्नाले राति निद्रा पनि लाईनन्थ्यो । तिनैको औडाहाले स्कूल बिदामा उपत्यका आइन्थ्यो । सकेसम्म, ती पत्रिका निस्कने अफिसअफिसमै गइन्थ्यो । ‘म ओखलढुङ्गादेखि आएको भनेपछि, ‘ओहो १ त्यति टाढादेखि आउनुभएको रहेछ’ भन्दै कतिपय सम्पादक र प्रकाशकहरूले माया गरेर सित्तैमा पत्रिका दिनुन्थ्यो । धेरै त किनिन्थ्यो ।

पढ्न बानी परेकालाई, किताब किन्दा र जम्मा गर्दा प्राप्त हुने खुसी नै सबभन्दा विशेष हुँच्च । किताब तथा पत्रिकाको चहारी गर्दै जाँदा मलाई थकाइ लाग्दैनन्थ्यो । भोक लाग्दैनन्थ्यो । लोभ लाग्दैनन्थ्यो । (यहाँ चाहिँ किताब होइन, बालपत्रिकाको मात्र चर्चा गरिर्दै छ ।) दिनदिनै जम्मा गरिएका नयाँ नयाँ पत्रिकालाई म एकैक गरी मुसार्थै अनि मिलाएर बोरामा र भोलामा को चथै । सकीनसकी बोकेर यता र उति गर्थै । ‘पत्रिकाहरू त जिति पाए पनि बोकिहाल्छु नि’ भन्ने लाग्दैन्यो ।

उहालै भन्नुभयो, विदेशमा पढ्न जाने विद्यार्थीलाई निस्तसाहित गर्न कर दुई प्रतिशतबाट तीन प्रतिशत गरिएको छ यसले विदेश जाने विद्यार्थीलाई रोकन सक्दैन । बरु विदेशको भन्दा राम्रो पढ्ने वातावरण यही बनाउनुपर्छ ।

कलेजका प्राचार्य धनकुमार श्रेष्ठको सभापतित्वमा भएको उक्त कार्यक्रममा शिक्षकहरू पूर्णभक्त दुवाल, बालगोपाल श्रेष्ठ र मगलेश्वर ध्वजासहित विद्यार्थीहरू विकास श्रेष्ठ, श्रीकृष्ण व्यान्ज, स्मृति कासुला र रसित किसिले पनि बजेटका विभिन्न पक्षमा समीक्षात्मक टीकाटिप्पणी गर्नुभएको थियो ।

पहिला हो । त्यो पत्रिका राम्रो कागजमा निस्कन्थ्यो ! विवेक सिर्जनशील प्रकाशन गएर आदरणीय विजयराज आचार्यको सम्पादनमा निस्कने बालबालिका बोक्न सकेसम्म लिएको पनि एकदशक नाधिसकेछ ।

केही दिन लगाएर राजधानीमा जम्मा गरेका रामाइला रामाइला पत्रिकाहरू कसै गरी बोकेर घर पुर्याई विद्यार्थीहरूले बाँद्दो कम्ती खुसी हैनैनये तिनीहरू ! उनीहरूको अनुहारमा देखिएको पनि हुसीले मेरो मन खुसी हुन्थ्यो ।

तर दुर्भाग्य ! माथि उल्लिखित बालपत्रिकाहरू अब इतिहासमा सीमित भएका छन् ।

अहिले यहाँका एकसय हाराहारी विद्यार्थीले मुना नै फेरिएको छ । सबै कुरा पढ्नुन् । मुनाले हामा

क्रममा कतिपय विद्यार्थीहरू सोधे, ‘सर, यसबाट परीक्षामा प्रश्न आउँछ कि आउदैन ?’

(यस्तो प्रश्न उनीहरूले, पत्रिका पढ्न मन नलागेर सोधेको पनि हुनसकेछ । थाहा नपाएर पनि हुनसकेछ । तिनै विद्यार्थीहरूले नाचगान कार्यक्रममा भाग लिनुपर्दा, ‘सर, परीक्षामा नाच्नुपर्दै कि पद्देन भनेर चाहिँ कहिल्यै सोधेका होइनन् ।)

मलाई भट्ट उत्तर दिन गाह्नो भयो । बिस्तारै भन्नै, ‘परीक्षामा प्रश्न त आउदैन तर पढ्नु राम्रो हुन्छ । तिनीहरूले नाचगान कार्यक्रममा भाग लिनुपर्दा, ‘सर, परीक्षामा नाच्नुपर्दै कि पद्देन भनेर चाहिँ कहिल्यै सोधेका होइनन् ।)

अहिले यहाँका एकसय हाराहारी विद्यार्थीले मुना नै फेरिएको छ । सबै कुरा पढ्नुन् । मुनाले हामा

(यस्तो प्रश्न उनीहरूले, पत्रिका पढ्न मन नलागेर सोधेको पनि हुनसकेछ । थाहा नपाएर पनि हुनसकेछ । तिनै विद्यार्थीहरूले नाचगान कार्यक्रममा भाग लिनुपर्दा, ‘सर, परीक्षामा नाच्नुपर्दै कि पद्देन भनेर चाहिँ कहिल्यै सोधेका होइनन् ।)

सामाजिक सञ्जाल, गुगल, च्याट जीपीटीमा पढ्न-खोजन पाइन्छ । उपयोगी कुराको परिभाषा पनि फेरिएको छ । बालक, बुद्ध, युवा सबै हत्केलामै पाइने कोठे मनोरञ्जनमा रामाउन थालेका छन् । त्यसैले, किताबी पढाइप्रति मानिसको रुचि घटेको छ । किताब पसल धमाधम बन्द हुन थाले का छन् । तै पनि, विद्यालयहरू पनि थपिएका छन् । अझै बढ्दै छन् । अन्य पत्रिका नभएपछि, बालबालिका एक किसिमले मुनाको एकाधिकार कायम रहेको छ ।

बालबालिकाको रुचि आफ्नो ठाउँमा होला । तर, तिनीहरूलाई असल बानी जीवित छन् । असल कुरा सिकाउनु छ । असल बाटोमा हिँडाउनु छ । यसका लागि त तिनीहरूको स्वाभाविक रुचिमा हस्तक्षेप गरेर भए पनि सानैदेखि पढ्ने बानीको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

वस्तुको महत्व बुझाउनका लागि तिनलाई हामा धार्मिक गृन्थहरूले धर्मसँग जोडे । गर्न नहुने कामलाई पापसँग जोडे । तुलसीको पूजा गयो भने धर्म हुन्छ त भनेको भए, हामी तुलसीबाट पापत हुने फाइदाबाट विच्छिन्न हुन्थ्यै होला । पानीको मूलमा दिसापिसाब गर्दा त्यो व्यक्ति रोगी हुन्छ त भनेको भए धेरै मान्छे रोगी हुन्थ्यै होलान् ।

हाम्रो स्थानीय सरकार शक्तिशाली छ । उसले चाहेमा थुपै राम्रा काम गर्नसकेछ । विद्यालय भवन बनाउने, मर्मत गर्ने,

आईसीटीको व्यवस्था गर्ने कुराहरू नराम्रा होइनन् । तर यी बाहिरी सुधार हुन् । भित्री सुधारको एउटा पाठो विद्यार्थीका रचनाले मन्ब पाउने व्यवस्था गर्नु पनि हुनसकेछ ।

गाउँ पालिकारनगरपालिकाले चाहिने नचाहिने, पढिने नपढिने अनेक बुलेटिन निकाल्दून् । तिनले के महसुस गर्नुपर्यो भन्ने, ‘त्यस्ता बुलेटिनको भन